

Väitöskirja kotitalouksien kulutus- käyttäytymisestä Suomessa

Rauli Svento, Tutkimus kulutusfunktion tulokäsitteestä, Oulun yliopiston taloustieteellisen osaston tutkimuksia, No. 34, Oulu, 1990. 182 s.

Rauli Sventon väitöskirja liittyy laajaan kotitalouksien kulutus- ja säästämiskäyttäytymistä koskevaan tutkimustraditioon. Kokonaistaloudellisista, aggregatiivisista käyttäytymisrelaatioista — jos niin voi sanoa — kulutus- ja säästämiskäytöt ovat olleet rahan kysyntätutkimuksen ohella eniten harrastettuja alueita sekä kansainvälisesti että meilläkin. Väitöskirjatyö voidaan jakaa neljään eri osakokonaisuuteen, nimittäin (1) kasvuteorian katsaukseen, jota käsitellään laajahkossa luvussa 2, (2) kulutus- ja säästämiskäyttäytymisen teoriaa koskevaan katsaukseen, jota käsitellään melko lyhyesti luvussa 3, (3) luvussa 4 esitettyyn kotimaista kulutus- ja säästämiskäyttäytymistä koskevaan katsaukseen sekä (4) omaan empiiriseen analyysiin kotitalouksien kulutus- ja säästämiskäyttäytymisestä Suomessa ajanjaksolla 1960—1988. Tältä osin Svento hyödyntää Suomen Pankin ns. BOF4-mallin aggregatiivista, kausipuhdistettua neljännesvuosiaineistoa. Näistä osakokonaisuuksista ehdottomasti tärkein on viimeksimainittu eli luvut 5—9, joka käsittää noin puolet 180-sivuisesta työstä. Laajahkossa, noin kolmasosan työstä käsittävässä, luvussa 2 käydään läpi vanhempaa kasvuteoreettista kirjallisuutta *Marglinin* (1984) esitykseen voimakkaasti nojautuen. Se on luonteeltaan kirjallisuuskatsaus, jolla ei ole juuri lainkaan substantiaalisia yhtymäkohtia työn empiiriseen osaan. Se on sitäpaitsi yksityiskohdissaan paikoin ongelmallinen. Työlle kokonaisuutena olisi ollut eduksi, jos luku 2 olisi kirjoitettu empiirisen osan kysymyksenasetteluihin lähemmin liittyen.

Kulutus- ja säästämiskäyttäytymisen lyhyehkön teoriakatsauksen jälkeen Svento tarkastelee alan kotimaista tutkimusta lähtien liikkeelle *Klaus Wariksen* väitöskirjasta vuodelta 1945 ja päätyen eräisiin viimeaikaisiin töihin. Vaikka luku onkin sillä tavalla kattava, että siinä mainitaan tavalla tai toisella lähes kaikki tutkimusalueeseen liittyvät kotimaiset työt, vaivaa sitä tietynlainen tavoitteettomuus; tutkimuksia luetaan kronologisessa järjestyksessä, mutta niistä ei haeta ongelmakohtia tai avoimia kysymyksiä, joita sitten tutkittaisiin empiirisessä osassa.

Kun työ tähän saakka on ollut lähinnä kirjallisuuskatsausta, niin luvusta 5 eteenpäin Svento suorittaa omia empiirisiä analyyseja. Nämä kulutus- ja säästämiskäyttäytymistä koskevat analyysit ovat tietenkin väitöskirjan arvoa arvioitaessa ratkaisevassa asemassa. Svento selittää kulutusta — itse asiassa kulutuksen logaritmita differenssiä — mm. reaalityulojen kasvuvauhdilla, inflaatiiovauhdilla, työttömyysasteen muutoksella, likviditeettiä kuvaavalla muuttujalla sekä erilaisilla reaalkorkomuuttujilla, joissa verotusta käsitellään eri tavoin. Tulosten mukaan kulutuksen muutosvauhti riippuu positiivisesti käytettävissä olevien tulojen ja likviditeettiä kuvaavan muuttujan muutosvauhdista, mutta negatiivisesti inflaatio-, reaalkorko- ja työttömyysmuuttujista. Tosin on todettava, että reaalkorko- ja työttömyysmuuttujat eivät estimoidu kovin tarkasti ja että diagnostiikka tulee kuntoon vasta viivästetyn kulutuksen liittämällä malliin. Sittemmin mallia laajennetaan tarkastelemalla mm. reaalisten pörssikurssien, valtion obligaatioiden efektiivisen tuoton, asuntojen hintojen muutosvauhdin, tulokäsitteeseen liittyvien inflaatiokorjaustekijöiden, tulojen disaggregoinnin ja muiden sektorien säästämisen potentiaalista merkitystä. Näistä lisämuuttujista ainoastaan yrityssektorin sääs-

täminen ja valtion obligaatioiden efektiivinen tuottoaste osoittautuvat merkitseviksi.

Luvussa 7 siirrytään tarkastelemaan pääasiassa säästämiskäytäntöä lähtökohtana *Deatonin* (1977) esittämä ns. »epätasapainohypoteesi», jota täydennetään likviditeetti-, korko- ja työttömyysmuuttujilla. Tuloksia ei kuitenkaan verrata aikaisempaan lukuun.

Lopuksi luvussa 8 Svento siirtyy tarkastelemaan virheenkorjausmallityyppisiä kulutusfunktioita, joissa pyritään eri tavoin erottamaan pitkän ja lyhyen tähtäyksen vaikutukset toisistaan. Hän hyödyntää mm. modernia yhteisintegroituvuustarkastelua, joka on kehitetty aivan äskettäin *Englen* ja *Grangerin* (1987) toimesta. Tämän luvun yhtymäkohdat aikaisempiin lukuihin ovat kuitenkin aika pienet, koska mm. edellisissä luvuissa niinkin keskeinen muuttuja kuten likviditeettiä kuvaava muuttuja jää nyt kokonaan pois. Osoittautuu, että diagnostiikaltaan parhaiten toimii hieman epäkonventionaalinen kulutuskäyttämistä kuvaava relaatio, jossa on mm. neljä kulutus-tulosuhteen viivettä. Lopuksi Svento asettaa vastakkain muutamia eripäisiä kulutusfunktiohypoteeseja. Testaukset antavat ristiriitaisia tuloksia, ja hypoteesien paremmuus jääkin niiden valossa avoimeksi.

Yhteenvetona empiirisestä osasta totean,

että Svento on tehnyt laajan ja tietystä mielessä varsin seikkaperäisen selvityksen kulutuskäyttämisen Suomessa ajanjaksolla 1960—1988. Hän on perillä alan kirjallisuudesta ja on hyödyntänyt modernin empiirisen tutkimuksen menetelmiä. Näihin kuuluu mm. huolellinen diagnostiikan esittely ja »virheenkorjausmalli»-metodologian hyväksikäyttö. Svento esittää useita kiintoisia tuloksia em. muuttujien vaikutuksista. Kritiikkinä empiiristä osaa kohtaan voi todeta, että sitä vaivaa tietynlainen pintapuolisuus. Vaikka estimointeja raportoidaan suhteellisen runsaasti, ei niihin aina paneuduta kovin syvällisesti. Myös eräitä muuttujatäsmennyksiä ja tulkintoja voidaan kritisoida. Eri lukujen suhde toisiinsa — etenkin luvut 6 ja 7 vastaan luku 8 — jää niinkään keskustelematta. Empiirisestä osasta olisi jo nyt saanut hieman enemmän irti kuin mitä Svento siitä työssään ottaa.

Työ kokonaisuutena on siis voimakkaan kaksijakoinen, siinä on suhteellisen irrallinen kasvuteorian kirjallisuuskatsaus sekä kulutusfunktioiteoriaa ja suomalaista tutkimusta koskevat katsaukset. Toisaalta siinä on laaja, kiintoisa ja paikoin ansiokaskin, mutta osin hajanaiseksi jäänyt empiirinen osa.

Erkki Koskela